

Д. В. Василенко, В. В. Янсон,
Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ЛІНГВАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ З КОМПОНЕНТОМ SMART В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена структурно-семантичному і прагматичному дослідженню англомовних неологізмів з компонентом SMART. Вивчаються способи утворення нових лексем, їх семантичні зміни, прагматичне значення. Розглядаються інноваційні процеси, що детермінуються такими факторами, як розвиток науки та впровадження інформаційних технологій, які сприяють формуванню нових словотворчих моделей і лексико-семантичних парадигм.

Ключові слова: аффіксація, словоскладання, аббревіація, структурно-семантичні моделі, прагматичне значення, екстралінгвістичні фактори.

ЛИНГВАЛЬНЫЕ ИННОВАЦИИ С КОМПОНЕНТОМ SMART В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена структурно-семантическому и прагматическому исследованию англоязычных неологизмов с компонентом SMART. Изучаются способы образования новых лексем, их семантические изменения, прагматическое значение. Рассматриваются инновационные процессы, детерминирующиеся такими факторами, как развитие науки и внедрение информационных технологий, которые способствуют формированию новых словообразовательных моделей и лексико-семантических парадигм.

Ключевые слова: аффиксация, словосложение, аббревиация, структурно-семантические модели, прагматическое значение, экстралингвистические факторы.

LINGUAL INNOVATIONS WITH THE COMPONENT SMART IN THE ENGLISH LANGUAGE

The article focuses on the study of word-building, structural and semantic development of the English neologisms with the component SMART under the influence of certain extralinguistic factors. The degree of word-building potential of the lexeme SMART, which serves as the basis for creating a significant number of derivatives and compound words in Modern English, is conditioned by some extralinguistic factors, namely, the relevance of objects or phenomena it designates and some linguistic factors as it belongs to the core lexical units characterized by chronological stability, stylistic neutrality, frequency and morphological simplicity. Some types of new lexical units have been determined in the article. Special attention has been attached to morphological and semantic ways of building up lexical units, their pragmatic meanings; basic structural-semantic patterns have been singled out. The correlation between certain extralinguistic and lexico-semantic processes has been established. The research of the pragmatic component of neologisms in possible contexts is considered to be important.

Key words: lexical innovations, affixation, composition, abbreviation, structural-semantic patterns, pragmatic meaning, extralinguistic factors.

У сучасному суспільстві стрімко розвиваються канали комунікації і засоби передачі та обміну інформацією. Це сприяє трансформації інформаційного суспільства в так зване *Smart Society* – *Smart-суспільство*, в якому сукупність використаних людьми технічних засобів, сервісів і Інтернету призводить до якісних змін у взаємодії суб'єктів. Формування інформаційного суспільства та його складових – управління, електронної комерції, охорони здоров'я, освіти та інших – сприяло виникненню нових понять, таких як «розумні» гроші, будинки, автомобілі і цілі галузі: *Smart Industry*, *Smart Energy*, *Smart Business*, *Smart Medicine*, *Smart Education*, тощо. Швидкість виникнення нових технологій в останнє десятиліття значно зросла; щороку виробники пропонують нові пристрої для професійної діяльності та комунікації. Нові інтелектуальні SMART-технології вимагають зміни платформ, що використовуються для передачі знань і широкого використання SMART-пристроїв. В даний час відбувається перехід від *e-learning* до *Smart e-learning* і *Smart Education*. Концепція *Smart-освіти* полягає у гнучкості, наявності великої кількості джерел, різноманітних мультимедіа, здатності швидко налаштуватися під рівень і потреби слухача. Поняття «*smart technology*» тісно пов'язане з інноваціями як втіленням нового знання, що вимагають нових найменувань у мові. Метою даної статті є вивчення структурно-семантичних і прагматичних особливостей функціонування неологізмів, утворених на основі лексеми SMART, що передбачає вирішення наступних завдань: 1) виділення структурних типів лексичних одиниць; 2) аналіз їх семантики; 4) визначення особливості вживання неологізмів в англомовному інформаційно-публіцистичному дискурсі. Об'єктом дослідження є лінгвальні інновації з компонентом SMART, зафіксовані друкованими та електронними інформаційними виданнями на початку XXI століття. Предметом вивчення є структурно-семантичні і прагматичні особливості неологізмів.

Ступінь словотворчого потенціалу лексеми SMART, що слугує основою для створення значної кількості похідних і складних слів у сучасній англійській мові, зумовлюється екстралінгвістичними чинниками, а саме, актуальністю предметів або явищ, які вона позначає, а також лінгвістичними факторами, приналежністю до ядерних лексичних одиниць, що характеризуються хронологічною стійкістю, загальноживаністю, стилістичною нейтральністю, багатозначністю, словотвірною непохідністю, частотністю і морфологічною простотою: *smart* (adj) late Old English *smeart* «*painful, severe, stinging; causing a sharp pain*», related to *smeortan*. Meaning «*executed with force and vigor*» is from c. 1300. Meaning «*quick, active, clever*» is attested from c. 1300, from the notion of «*cutting*» wit, words», etc., or else «*keen in bargaining*». Meaning «*trim in attire*» first attested 1718, «*ascending from the kitchen to the drawing-room*» c. 1880. In reference to devices, the sense of «*behaving as though guided by intelligence*» (as a *smart bomb*) first attested 1972. *Smarts* «*good sense, intelligence*,» is first recorded in 1968 [etymonline.com].

Одиниці вторинної номінації (похідні лексеми) утворюються шляхом використання різнопланових механізмів вербокреації [2, с. 68]: аффіксації (префіксації) *extra- + smart > extra-smart* (adj): «*New Panasonic extra-smart charger*» [candlepowerforums.com]; «*L.A. is pleased to introduce the newer, extra-smart meters that take credit cards and coins too*» [cityofangelsandangles.com]; *over- + smart > oversmart* (v; adj): «*Samsung Oversmart TVs Reportedly Interrupting Movies to Play Ads*,» 2015 [gadgets.ndtv.com]; суфіксації: *smart + -ly > smartly* (adv): «*They are killing their own people and they forgot who is their enemy and how to fight it smartly*,» 2013 [sardarwatch.wordpress.com]; *smart + -y > smarty* (n): «*Smarty is a web template system written in PHP which is primarily promoted as a tool for separation of concerns*»; *smart + -en > smarten* (v), (Am, infml), to stop yourself from making bad decisions; *smart + -ness > smartness* (n): «*... thirty-three years since I was first associated with the Royal Fusiliers, the regiment I have looked up to during all my service as a pattern of smartness and efficiency*» Geoffrey H. Malins [fas.org/news/reference/lexicon]; словоскладання: (adj + smart + n > N) *small smart weapon*: *Small Smart Weapon or Scorpion missile is a new generation small American missile manufactured by Lockheed Martin*; (smart + n > N) *smart + bomb / card / devices / grid / jamming / management / materials / phone / power / soldier / tactics / technology / war / watch*

/ *weapons*: «I first learned about smart watches on the internet before I bought one last summer» 2012 [neologisms.rice.edu]; «Is the smart grid vulnerable to cyber warfare?» 2012 [zdnet.com]; «If Afghanistan doesn't fit President Barack Obama's definition of a «dumb war» – his famous description of the conflict in Iraq – he's no longer confident it's still a smart war worth blood, treasure or his own political capital. Obama's «dumb» vs. «smart» war meme, first outlined in his October 2002 speech as an unknown state senator, didn't seem to be far from his thoughts» [zdnet.com]; «Infusing smart technology is becoming a trademark quality to IBM's enterprise cloud and software portfolio» [zdnet.com]; «Operation Decisive Storm has demonstrated that the arena of smart power and force projection no longer exclusively belongs to Western military powers» 2015 [huffingtonpost.com]; (smart + adj + n > N) «**Smart Military Revolution Big Data: The Smart Military Revolution of the art of war from Sun Tzu**» [remorica.com]; **SMART interactive displays / collaboration software / whiteboards**: «The newest SMART Board lets students write on it from their devices» [education.smarttech.com]; **телескопії**: «*smartphone*» + «*photography*» > **smartphoneography** (n), photography done using smartphones that have cameras with relatively good resolution: «Taking pictures with a smartphone has become so popular, it even has its own name: *iPhoneography*, or *smartphoneography* for those with non-Apple mobile phones» New York Times, November 16th, 2011 [neologisms.rice.edu]; **верботрансформації (абрєвіації)** [2, с. 68]: «**SKAT – smart knowledge acquisition tool**», «**SWMO – smart weapon management office**».

Нові лінгвальні одиниці побудовані за допомогою афіксів із загального арсеналу словотворчих засобів англійської мови: *extra-*, *over-*, *-en*, *-ly*, *-ness*, *-y*. Словотвірна модель $n + n > N$ є домінуючою моделлю нових композитів. Наведені приклади відбивають особливості англійської мови утворювати «похідні складні слова» (композити із композитів) [1; 3, с. 177]: *smart weapon* + *small* > **small smart weapon**. Телескопія, як комплексний спосіб словотворення інтегрує механізми формотворення (скорочення похідних основ) і вербокреації (поєднання основних елементів). План змісту вербоформанта *smart* також зазнає модифікації. Лексема набуває додаткових значень: «надто розумний» (з меліоративним (*extra-smart*) або пейоративним відтінком значення (*oversmart* – «*уникати прийняття неправильних рішень*» (AmE)). За допомогою вищезазначених вербоформантів утворюються нові за формою і змістом мовні знаки шляхом структурної трансформації або семантичної модифікації базової лінгвальної одиниці *SMART* на позначення понять, пов'язаних з інноваціями в сфері комп'ютерних технологій, що застосовуються в багатьох сферах людської діяльності і мають значний вплив на різні аспекти суспільного життя англосмовних країн. Прагматичний компонент значення даної лексеми стає зрозумілим завдяки «інформаційному (семантичному) змісту висловлення, який залежить від граматичної (синтаксичної) структури» [5, с. 582]. Під прагматичним компонентом лексичного значення слова розуміють історичні, культурні, соціальні умови і всю сукупність людських знань і вірувань, в середовищі яких відбувається діяльність мови, і які впливають на використання мови і на ставлення до неї [4]. Лексема *SMART* включає семи, що позначають нові реалії. Вони утворилися на основі інформаційної недостатності прагматичного компонента. Саме тому в конкретних мовних ситуаціях це заповнюється загальними для співрозмовників фоновими знаннями. Лексема *SMART* з часом розширила можливості сполучення з іншими словами і все частіше вживається в сукупності з лексичними одиницями з області інформаційних технологій. Окрім значень дієслова – «завдавати гострого болю, страждати»; іменника – «пекучий біль, горе»; прикметника – «значний, проворний, охайний», з'явилися нові відтінки значення, що уточнюють семантику даної лексеми: «кмітливий, розумний, інтелектуальний, інтерактивний, комп'ютеризований». Коливання в семантичній структурі досліджуваного слова залежить від розвитку суспільства, його поглядів на світ.

Ціла низка неологізмів з компонентом *SMART* вже зафіксована сучасними словниками, наприклад, **Smart Board** – *муніципальна інтерактивна дошка*; **smart card** – *невелика пластикова карта, яка використовується для здійснення платежів і зберігання особистої інформації і може бути прочитана при підключенні до комп'ютерної системи*; **smart card reader** – *зчитувач смарт-карт, частина обладнання, підключеного до комп'ютерної системи, яка зчитує інформацію з смарт-карт*; **the smart money** – *гроші, які інвестуються (надаються компаніям в надії отримати більше) досвідченими інвесторами*.

В інформаційно-публіцистичному дискурсі знаходимо приклади вживання лінгвальних інновацій з даним компонентом, які передають нові значення: **smart mob** – *смартмоб (розумний натовп), форма самостійно структуруючої соціальної організації за допомогою ефективного використання високих технологій – визначення, що було запропоновано Говардом Рейнгольдом в його книзі «Розумні натовпи: Нова соціальна революція»*. «Розумні натовпи» є наслідком широкого поширення і розвитку комунікаційних технологій [Нью-Йорк Таймс «Рік в Ідеї», 2002]; **climate-smart** (adj) – *допомагаючий запобігти зміні клімату: «Today, the Administration is announcing new efforts to promote climate-smart agricultural practices across the country and is recognizing leaders who are taking action to make our agricultural supply chain more sustainable»* [www.whitehouse.gov 26 October 2015]; «We provide technical assistance and guidance to farmers and businesses to help them develop innovative climate-smart agriculture» [rainforest-alliance.org]; **smasual** (adj, infml) – *такий, що позначає стиль, який є одночасно елегантним і повсякденним: «Dress Down Friday: What is «Smasual»?»* [http://globallyoungexecutive.com 21 July 2014]; **smart TV** (n) – *телевізор, який підключається до Інтернету і може завантажувати додатки: «The likes of Samsung, Sony, LG and Panasonic are battling it out for dominance by offering «smart TVs»* [The Observer (UK broadsheet) 15 Jan 2012]; **smartwatch** (n) – *годинник, який може бути використаний в якості комп'ютера або телефону, з невеликою клавіатурою: «And Lee Young Hee, the company's executive vice president, confirmed earlier this year that Samsung would be developing a smartwatch»* [www.telegraph.co.uk 09 August 2013]; **smart gun** (n) – *зброя на основі розумних технологій, таких як датчики наближення і біометричні дані, які призначені для підвищення рівня безпеки: «The so called «smart gun» has recently been causing tension in both the EU and US firearms industries»* [www.bbc.co.uk 23 May 2014]; **smart desk** (n) – *комп'ютеризоване бюро, висота якого може бути змінена (піднята) під час використання (роботи стоячи на місці), і яке може контролювати такі речі, як рухи користувача, час, проведений за столом, сидіння або стоячи, калорії, що спалюються, і запропонувати користувачеві переміститися або встати: «The reason to buy a smart desk is because you, like most Americans, discover you are sitting your life away»* [well.blogs.nytimes.com/2015].

Деякі лінгвальні інновації з компонентом *SMART* носять емоційно-оцінний характер і включаються в контекст з метою надання емоційного впливу на читача / слухача (*extra-smart, smarten, smasual*). Їх вживання відбиває яскраво виражену експресивну особливість інформаційного повідомлення.

Таким чином, поповнення лексичного складу англійської мови новими словами, в тому числі з компонентом *SMART*, пов'язане з впливом як мовних, так і екстралінгвістичних чинників, які співвідносяться з процесами, що відбуваються в соціумі. Поява неологізмів свідчить про актуальність явищ, які вони позначають, в певний часовий інтервал, в даному випадку, про розвиток і широке впровадження інноваційних технологій в усі сфери життя сучасного англосмовного суспільства. Подальше дослідження неологізмів передбачає вивчення їх прагматичного компонента значення в можливих контекстах.

Література:

1. Василенко Д. В. Розвиток англословної військової термінології під впливом новітніх інформаційних технологій / Д. В. Василенко // Наукові записки. Серія «Філологічна». Випуск 129. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – С. 355–358.
2. Еникеева С. М. Синергетические параметры структурной организации и развития словообразовательной системы современного английского языка / Синергетика в филологических исследованиях : монография / Т. И. Домброван, С. М. Еникеева, Л. С. Пихтовникова и др. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2015. – 340 с.
3. Зацкий Ю. А. Сучасний англословний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацкий. – Львів : ПАІС, 2007. – 228 с.
4. Звегинцев В. А. Мысли о лингвистике / В. А. Звегинцев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 333 с.
5. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля–К., 2011. – 844 с.

УДК 821.133.1-31 Жене.09

Ю. А. Ващенко,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, г. Харьков

КАРНАВАЛЬНЫЙ ДИСКУРС В РОМАНЕ Ж. ЖЕНЕ «БОГОМАТЕРЬ ЦВЕТОВ»

В статье анализируется функционирование элементов карнавальской парадигмы (хронотоп, гротескный образ тела, символика смерти-возрождения, поэтика карнавальных увенчаний-развенчаний, профанаций и др.) в романе Ж. Жене «Богоматерь цветов».

Ключевые слова: Ж. Жене, «Богоматерь цветов», маргинальное сознание, карнавализация, хронотоп, смертельная тематика, театрализация.

КАРНАВАЛЬНИЙ ДИСКУРС У РОМАНІ Ж. ЖЕНЕ «БОГОМАТЕРІ КВІТІВ»

У статті аналізується функціонування елементів карнавальної парадигми (хронотоп, гротескний образ тіла, символика смерті-відродження, поезика карнавальних увінчань-розвінчань, профанацій та ін.) у романі Ж. Жене «Богоматір квітів».

Ключові слова: Ж. Жене, «Богоматір квітів», маргінальна свідомість, карнавалізація, хронотоп, смертельна тематика, театралізація.

DISCOURSE OF CARNIVALIZATION IN JEAN GENET'S NOVEL «OUR LADY OF THE FLOWERS»

The article deals with analysis of functioning of elements of carnivalesque paradigm (chronotope, carnivalesque misalliances and profanities, grotesque image of the body, poetics of crownings-discrownings, mortality topic) in Jean Genet's novel «Our Lady of the Flowers» in the context of an artistic whole. Numerous and varied demonstrations of the carnivalesque discourse in «Our Lady of the Flowers» attest the dominance of this tendency in the novel. It was proved that the system of carnivalesque motifs in «Our Lady of the Flowers» is semantically based on the mythological structures, on the symbolic of the «lower world». The results of the investigation extend the notion of novels poetical dominants and allows to place significant emphasis in the interpretation of ethical and aesthetic concept, formed in Jean Genet's novelistic prose.

Key words: Jean Genet, novel, «Our Lady of the Flowers», marginal consciousness, chronotope, poetics of carnivalization, mortality topic, staging.

Ж. Жене (1910–1986), письменник «маргінального свідомості», піддає іронічному перегляду релігійні догми, властні ідеологемі, етичні та естетичні стандарти, протиставляючи їм «інаковості» художническої позиції. Найважливішою поетологічною домінантою його автофікціональних романів виступає, на наш погляд, карнавальна образність. Дослідники творчості Ж. Жене (Ж.-П. Сартр; Л. Долиніна, Ю. Покальчук, Д. Рашупкіна) розглядають гру і маску як засвідчення тотальної театралізації дійсності у Ж. Жене, однак не ставлять питання про карнавалізацію як елемент поезики його романів. Цей аспект затронут (применительно к театру) тільки Э. Саидом в роботі «О позднем стиле: Музыка и Литература против Желания» [7], де учений позиціонує Ж. Жене як поета діонісійських форм, церемоній та карнавальних дійств. **Цель** нашої статті – проаналізувати елементи карнавальної образності, функціонуючі на різних рівнях художнического цілого в романі Ж. Жене «Богоматерь цветов» (1943).

Карнавалізація, розуміючись як транспонування карнавалу на мову літератури [1], поезика інверсії двоїчних протиставлень [3], предстает як стійка літературно-жанрова традиція, охоплююча широкий спектр серйозно-сміхових жанрів. В произведениях этой жанровой линии весьма силен автобиографический и мемуарный компонент [2, с. 306].

Ж. Жене моделює світ своїх автофікціональних романів як «перевернуту» всесвітню, проєцирую константи християнської парадигми на сферу інфернальну («Его жизнь – **подземное небо**, населенное барменами, сутенерами, <...>, ночными красавицами, <...>, но жизнь его – **Небо**» [6, с. 24]), і карнавальна поезика виявляється адекватною формою описання цієї моделі. По М. Бахтину, карнавалізація переводить відносини автора, читача і зображуваного світа «в зону непрямого телесного контакту» і «дозволяє автору во всіх його масках і ликах вільно рухатися в полі зображуваного світа <...>» [(2, с. 306)].

В «Богоматери цветов» домінуючі образи хронотопа включені в контекст матеріалізуючих карнавальних соціальних. Вікно мансарди проститутки-трансвестита Дивини «**зачарованно смотрит на маленькое монмартрское кладбище**» [6, с.19], яке перебуває з героїнею повсюду: «<...>: **и в кафе, и на бульваре, и в тюрьме, и под одеялом, и в уборной**» [6, с. 89]. В лунному сянні «**под травой могила и под мрамором**» розличається «**призрачное шевеление мертвецов** <...>» [6, с. 89]. Тема смерті, задана цим просторовим образом, стає лейтмотивом роману. С загробним світом отождествляется мир тюрьмы: «<...>я соглашаюсь жить в нем, **как мертвецом согласился бы жить на кладбище** <...>» [6, с. 205]; в колонії «Метре» по ночам «<...>, **дети возрождаются из мертвых. Приподнимаются головы, <...> затем тела целиком выбираются из коек**» [6, с. 241].

Хронотоп **дороги**, соотнесений в «Богоматери цветов» з біографічним часом тексту (життєвий шлях, шлях пізнання, подорож в глибини пам'яті), пролегає через карнавальні локуси (тюрма, трущоби, бари), приймає вигляд символічних лабіринтів внутрішньої преисподней героя, пам'ять про які він намагається воскресити («**вновь найти те мгновения, когда я блуждал в сложных лабиринтах ловушек подземного неба, <...>**» [6, с. 22]) і локалізується в образі сходи («**Лестница, ведущая в мансарду, играет сегодня значительную роль. Она извилиста, словно коридор пирамиды, ведущий к входу в гробницу, <...>. С улицы лестница ведет к смерти**» [6, с. 19]). Сходи в «Богоматери цве-